

„M-AM NĂSCUT PEA TÂRZIU...”

MARIUS-CRISTIAN NEACȘU

Conferiențiar universitar doctor

Sunt primele cuvinte care mi-au venit în minte atunci când l-am văzut și auzit întâiași dată pe Mircea Malița, o personalitate uriașă după cum aveam să descopăr treptat, un iluminat, totodată un iluminist de talie universală, un geniu pentru care vremea, vremurile se agață ca iedera de zid, dar degeaba, nereușind să-l acopere.

Ca o ironie a sorții, cu mai mulți ani înainte să-l întâlnesc, cartea *Zece mii de culturi, o singură civilizație*, sub semnătura celui care, fără să știe și fără să vrea, îmi va marca devenirea ca adult, fusese aleasă de zarurile neștiute ale destinului să-mi fie drept test dacă voi urma sau nu o carieră universitară. Profesorul, la școala căruia aveam să mă pregătesc (ca preparator) și să-i devin asistent, a venit într-o seară cu această carte, să o ofere propriilor masteranzi (urmam pe atunci un masterat la Universitatea din București), pentru ca „cineva să-i facă o recenzie”. Cine avea să știe atunci ce rol va juca această mică întâmplare în viața mea?! Fusese ca un semn, ca o premoniție, dintr-acelea pe care le-am primit mereu înaintea lucrurilor importante, a vreunei răscruci.

M-am născut prea târziu, îmi spuneam mie însumi după cum ziceam, atunci când l-am văzut în carne și oase pe Mircea Malița (trecuseră șase ani de la „întâmplarea cu cartea”), dar totuși suficient de devreme, pentru a avea privilegiul rar să îl cunosc când îi era viața mai coaptă, despovărat de funcții, canoane instituționale și protocoale (este o încercare aproape imposibilă să le enumeri pe toate, să le sesizezi semnificația adevărată), dar plin de înțelepciunea senectuții, cu mintea ascuțită ca un brici, elaborând tihnit și relaxat în atelierul minții idei de o valoare universală, care, mai devreme sau mai târziu, vor face această lume mai bună și mai pașnică.

Rareori un om a produs o impresie atât de puternică asupra mea, într-un timp atât de scurt. Am devenit discipol necondiționat al maestrului, urmându-l peste tot, la cursuri, la conferințe (la Casa Titulescu – *50 de ani de la Criza Rachetelor*, la ASE – *Diplomația situațiilor asimetrice – Studiu de caz: Nicolae Titulescu*, din Aula Academiei Române – *150 de ani de diplomație românească* etc.) la lansările de carte, la diverse evenimente (cum ar fi discursul ținut cu ocazia primirii titlului de *Doctor Honoris Causa* al Academiei de Studii Economice din București, impresionând întreaga *Aula Magna*, pe probleme de viziune asupra relației piață – economie – stat).

Rev. Șt. Pol. Rel. Int., XIV, 1, pp. 55–58, București, 2017.

Era tot seară – se vede chipurile că lucrurile frumoase se întâmplă seara –, de data aceasta „la noi“, la ASE, una din acele seri memorabile de la Masteratul în *Geopolitică și Relații Internaționale* (așa cum se numea atunci), și care avea mare succes atrăgând tineri din toate colțurile țării, licențiați în diverse domenii. În fața catedrei trona un buchet imens de flori, din spatele căruia se ițea un zâmbet încurcat. Aplauzele masteranzilor ce umpleau sala, destul de mare, sparseră tăcerea. Era 20 februarie, marți, zi normală de cursuri, dar se serbau, *ad-hoc*, cei 80 de ani ai distinsului profesor, nimeni altul decât Mircea Malița. De un an ținea la acest program cursul de *Diplomație* – și timp de alți cinci ani a dăruit învățatură tot atâtor generații de tineri, cărora, nu în puține ocazii, distinsul diplomat (totodată profesor, matematician – discipol al lui Grigore Moisil, logician, eseist, istoric al diplomației și relațiilor internaționale, primul român în Clubul de la Roma etc. etc.) le-a răspuns „interesului răsplătitor“ dedicându-le, lor și nu numai, rânduri în mai multe cărți (vezi, spre exemplu, printre altele, *Mintea cea socotitoare*, Ed. Academiei Române, București, 2009, p. 11).

Cine poate uita prelegerile spumoase ținute de Mircea Malița la acest masterat? Imaginați-vă un om care a trăit aproape tot Războiul Rece în diverse funcții diplomatice (să amintim doar participarea la primul Congres Mondial al Păcii, în 1949, ca „secretar“ al lui Mihail Sadoveanu la Paris, Sala Pleyel, la 22 de ani, sau conducerea delegației române la Consiliul de Securitate al ONU, în plină criză a rachetelor, în 1962, la doar 35 de ani, ori ca ambasador al României în Confederația Elvețiană sau în Statele Unite, două decenii mai târziu), într-un context istoric în care țara noastră era încătușată în lagărul socialist, vorbindu-le masteranzilor, dintre care, cei mai mulți dintre ei, se născuseră la începutul sfârșitului Războiului Rece... Sala de curs devenea scenă, iar profesorul actor... Dintr-o dată te aflai în curtea reședinței familiei Rockefeller și râdeai cu lacrimi când, distinsul diplomat, tratat cu un.. *hot-dog*, se întreținea cu doamna Rockefeller, timp în care câinele familiei se servea tacticos din deliciosul și simplistul preparat, ca apoi să ajungi în India și să îl vezi cocoțat pe diplomat pe spatele unui elefant, la Jaipur, la... costum și cravată. Învățați diferența de protocol urmându-l pe ambasadorul român primit la Berna, dus să-și prezinte acreditările cu caleașca trasă de cai, în frac și cu joben, cu gardă de onoare, ca apoi să-l vezi primit la Washington de Ronald Reagan, într-o cameră oarecare, nu în Biroul Oval, unde președintele american dicta ceva unei secretare, primind în același timp dosarul cu acreditările diplomatului român, dar ținându-l... invers. Parcurgeai diplomația multilaterală și te școleai în negociere, mediere și reconciliere urmându-l în deșerturile arabe, la șeici, în plină criză regională, 1973-1975 (după *Războiul de șase zile* din 1967, după *Războiul de Yom Kippur* din 1973), unde a fost primit în fel și chip, fie crezându-se că vine de la... Roma (Qatar), fie de un „cor al vânătorilor“, cu flinte lungi și șoimi, în frunte cu emirul, plecând la o partidă de vânătoare (Emiratele Arabe Unite), stând turcește pe un covor ca în „1 000 și una de nopți“, translatorul emirului traducându-i ceea ce spunea emirul însă fără ca acesta din urmă să scoată o vorbă (Dubai) ș.a.m.d. Cum să nu participi la asemenea prelegeri? Și astăzi, masteranzii de atunci, absolvenți eminenți în prezent, vorbesc cu nostalgie și cu respect despre acele prelegeri și trăiri emoționante... Prin Mircea Malița am fost și noi martori ai istoriei!

Istorie trăită nu numai în timpul prelegerilor orale, dar și cu fiecare carte scrisă, în acea perioadă – a școlii de geopolitică de la ASE –, multe dintre ele beneficiind și de o lansare în cadrul masteratului: *Tablouri din Războiul Rece. Memorii ale unui diplomat român, Jocuri pe scena lumii – conflicte, negociere, diplomație, Între război și pace și reeditarea Zidul și iedera în 2007, Mîntea cea socotitoare în 2009, Cumințenia Pămîntului. Strategii de supraviețuire în istoria poporului român în 2010, Zid de pace, turnuri de frăție. Deceniul deschiderii: 1962-1972* (în colaborare cu Dinu C. Giurescu) și *Homo fraudens* în 2012.

Astăzi, un raft întreg din biblioteca mea poartă, ca la o bibliotecă publică, eticheta – este adevărat, nescrisă – „Mircea Malița“, pe pagina de gardă a fiecărei cărți tronând cuvintele, dedicațiile și semnătura autorului. De câte ori nu m-am desfătat citindu-i și recitindu-i cărțile, decriptând natura duală a lucrurilor (*Zidul și iedera, Mîntea cea socotitoare, Mînti senine, mînti involburate, Homo fraudens* etc.), analizând mecanica intimă a opușilor inseparabili (acesta fiind de altfel și subiectul *Discursului de recepție* în Academia Română la care am avut privilegiul să fiu prezent), felul său de a privi și a înțelege lucrurile, toate acestea luminându-mă, înălțându-mi spiritul, satisfăcându-mi mîntea și înnobilându-mi sufletul. Am învățat istoria românilor prin cuvintele, gândurile și sentimentele patriotului Malița (*Cumințenia Pămîntului. Strategii de supraviețuire în istoria poporului român, Secolul meu scurt*), despre istoria Războiului Rece (*Istoria prin ochii diplomatului*), despre „deceniul de aur“ (*Zid de pace, turnuri de frăție. Deceniul deschiderii: 1962-1972*), despre *despre...*

O parte din ideile marelui gânditor sunt astăzi organizate sub forma unui blog virtual, intitulat „Sfada ideilor“, cu un motto pe cât de simplu, pe atît de pătrunzător și biciuitor pentru tirada opiniei, a credinței și a imaginii, care pare a governa lumea ideilor de astăzi – „Eu nu conving pe nimeni. Eu demonstrez“, semnat: Grigore Moisil. Invitație la rațiune, invitație la judecată, la știință și cunoaștere din partea unui om care, toată viața, a purtat pe frunte ramura de măslin, deși a ratat șansa de a avea în mîna sa un cartonaș alb cu un porumbel al păcii, trasat din linii simple, de însuși marele Picasso, în Sala Pleyel, din Paris (1949).

Imaginați-vă acum următoarea întâmplare: 11 noiembrie 2010 (la 60 de ani după primul Congres Mondial al Păcii de la Paris), joi, curs de diplomație, Mircea Malița. Se afla în acea seară în București, George Friedman, fondatorul STRATFOR, o agenție privată americană de analiză strategică, și care a fost invitat să le vorbească masteranzilor în Geopolitică. Cu un an înainte tocmai fusese publicată în limba română propria-i lucrare *Următorii 100 de ani*. Galant Mircea Malița a cedat spațiul și a ascultat cuminte, din prima bancă, alocuțiunea prețiosului oaspete, care, la fiecare două-trei cuvinte strecura sintagme de genul „US army“, „US force“, „US power“, „US hegemony“. La sesiunea de întrebări și răspunsuri de la sfârșitul improvizatei conferințe, Mircea Malița, provocat fiind de moderator să ia cuvîntul, toată sala a fost cuprinsă de o așteptare frenetică. Abilul diplomat a luat cuvîntul să spună însă că nu are nicio întrebare și încă vreo două fraze neutre. După ce sala a fost părăsită de întreg auditoriul, l-am condus pe „titularul de necontestat al cursului de diplomație“ spre ieșire. Brusc a izbucnit

într-o tiradă de neoprit, ca o furtună de vară, la adresa americanului. Am reținut doar câteva cuvinte: „neo-bushit“, „neo-con“, diplomatul subliniind cu precădere semnificația jargonistică a francezescului „bush“. Am izbucnit în râs. Ce întâlnire! Între un americanist ce a trasat tendințele majore ale următoarei sute de ani, în linia de clivaj geopolitic, și un ambasador al universalității ce cu câteva decenii înainte îi desenase lui Johan Galtung pe un șervețel de hârtie, într-un restaurant, scheme ale păcii. Câțiva ani mai târziu, Galtung, părintele norvegian al studiilor de pace, s-a aflat și el în Aula Magna din ASE, arătându-și recunoștința față de „prietenuțului Malița“.

Astăzi, la ceas aniversar, mă simt privilegiat și oarecum mândru că, deși născut târziu, am avut șansa să fiu martor la evenimente și întâmplări, care mi-au marcat devenirea, din al nouălea deceniu de viață al marelui gânditor și eseist, matematician și logician, profesor și filosof, diplomat și ministru, ambasador, și la propriu și la figurat, neobosit al păcii, Mircea Malița.

Iar pentru că *Secolul meu scurt* a fost scris și un nou deceniu se deschide în viața dumneavoastră, al zecelea, vă doresc *DOMNULE PROFESOR MIRCEA MALIȚA*, multă sănătate, la mulți ani, și „zidul de pace“ să răzbată mereu din „iedera“ istoriei.

Mă înclin ca un japonez, cu respect și recunoștință.